

Dato

09.12.2022

Vår Referanse

2022/10

Saksbehandler

Helene Nødset Lang

Protokoll 4/2022

Tariffnemndas vedtak om fortsatt delvis allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter

Innledning

Saken gjelder videreføring av delvis allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter. Det vises til forskrift om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter av 10. mai 2021 nr. 2072.

Tariffnemnda mottok til behandling LOs begjæring av 23. juni 2022 om fortsatt allmenngjøring av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter mellom NHO og Sjømat Norge på den ene side og LO og NNN på den annen side. Nemnda besluttet å sende saken på høring. Høringsfristen ble satt til 9. september 2022.

Tariffnemnda innhentet i forkant av behandlingen statistikker fra SSB over lønnsnivået i bransjene som var begjært allmenngjort og Tariffnemnda mottok et brev fra Arbeidstilsynet datert 1. april 2022, hvor de redegjorde for tolknings- og avgrensingsproblemer av allmenngjøringsforskriftene.

Innspill fra Arbeidstilsynet

Arbeidstilsynet påpeker at de opplever at anvendelsen av enkelte bestemmelser i forskriftene tildels er utfordrende og at håndhevingen derfor blir mindre effektivt enn hva den kunne ha vært. Arbeidstilsynet ber derfor om at forskriftene i større grad må kunne anvendes på et selvstendig grunnlag, at ordlydens betydning får større vekt, og at tolkninger kan finne sin løsning i forskriften.

Arbeidstilsynet mener forskriftene på det allmenngjorte området skiller seg fra andre forskrifter ved at ordlyden tillegges mindre vekt og at partenes forståelse av tariffavtalen er viktig for tolkningen. Denne kunnskapen er vanskelig tilgjengelig for Arbeidstilsynet og medfører at etterfølgende uttalelser fra partene vil kunne få avgjørende vekt i tolkningen fordi det skapes en forventning om at Arbeidstilsynets praktisering av forskriftens ordlyd skal harmonere med partenes uttalelser.

For å forenkle praktiseringen mener Arbeidstilsynet at Tariffnemnda må sørge for at forskriften i større grad står på egne ben, og at ordlyden kan tillegges selvstendig vekt. Tariffnemnda må, i kraft av å være den som vedtar forskriftene, ta stilling til hva forskriften skal regulere. I dag erfarer de at dette blir gjort av partenes uttalelser og eventuell av Arbeidstilsynets praksis.

Tariffnemnda bør tydeliggjøre forskriftens virkeområde, samt at det bør oppstille momenter/kriterier som det skal legges vekt på i vurderingen av om en virksomhet eller arbeidstaker omfattes. Tariffnemnda bør også ta inn hele tariffbestemmelsene og oppfordre partene til å gi innspill til ordlyden i allmenngjøringsforskriftene. Reglene bør også kunne endres ved behov eller dersom praksisen endrer seg.

Videre påpeker Arbeidstilsynet at forskriftene burde forlenges fremfor å vedta nye, av hensyn til en helhetlig oversikt, herunder få et innblikk i utviklingen av forskriften og muligheten for å spore endringen fra historiske versjoner. Dette er også det Justis- og beredskapsdepartementet anbefaler i veileder til lov og forskriftsarbeid.

Arbeidstilsynet påpeker at lønnsbestemmelsene i de allmenngjorte forskriftene med «lønn per time» ikke sammenfaller med arbeidstidsbegrepet etter arbeidsmiljøloven. Etter arbeidsmiljøloven er arbeidstid definert som den tid arbeidstaker står til arbeidsgivers disposisjon. Arbeidstilsynet mener at Tariffnemnda bør oppfordre partene til å være tydelige på definisjonen av hva/hvilken tid som skal avlønnes i henhold til den underliggende tariffavtalen. Dette er særlig viktig på områder hvor Tariffnemnda er kjent med utfordringer knyttet til hvilken tid som skal legges til grunn for lønnsberegning, eksempelvis innen renhold og transport, samt når det treffes allmenngjøringsvedtak på nye områder. Dersom lønn per time ikke samsvarer med arbeidsmiljølovens arbeidstidsdefinisjon, bør dette komme klart til uttrykk i forskriften. Det er svært viktig at den beregningsmåten for lønn som forskriften stiller krav til, fremgår så tydelig som mulig.

Arbeidstilsynet påpeker også at de fleste forskriftene har bestemmelser om utgiftsdekning til reise, kost og losji, og at bestemmelsene er utfordrende å håndheve. De mener derfor Tariffnemnda bør vurdere å synliggjøre momenter i bestemmelsen som Arbeidstilsynet kan benytte i vurderingen om arbeidstaker har rett på utgiftsdekning til reise, kost og losji. Nemnda bør også vurdere om bestemmelsen kan presiseres slik at den sikrer arbeidstaker et minimum av utgiftsdekning, fremfor «en plikt til å inngå avtale». Det bør vurderes å fastsette minstesatser eller en plikt til å dekke faktiske utgifter. Videre er formuleringene «utenfor hjemmet» og «utenfor sitt hjemsted» noe utfordrende å forholde seg til. Særlig gjelder det der arbeidstaker er utenlandsk med bosted i hjemlandet og innlosjeres av arbeidsgiver der virksomheten har oppdrag. Tariffnemnda bør vurdere om en kan oppstille momenter til hjelp i vurderingen, eventuelt endre bestemmelsen slik at den gjelder med utgangspunkt i virksomhetens reelle adresse. Avgjørelser i klagesaker har i disse tilfellene lagt til grunn at arbeidsgiver og arbeidstaker må enige om hvilken adresse i Norge som skal anses som arbeidstakers «hjemsted», som normalt vil være arbeidstakers ordinære arbeidssted i Norge.

Arbeidstilsynet påpekte ingen spesifikke tolkningsutfordringer for fiskeindustribedriftene utover de generelle merknadene ovenfor.

Begjæringen

I begjæringen fremholder LO at dersom det allmenngjorte lønnsgulvet fjernes, vil det være høy risiko for at lønninger og andre tillegg, som i dag er regulert gjennom forskriften, synker langt under tariffmessige standarder. Dette vil ikke bare medføre økt sosial dumping, men vil også gi

svært uheldige virkninger for tariffbundne virksomheter som vil få en betydelig økning i lavlønnskonkurransen fra ikke tariffbundne bedrifter.

Arbeidstilsynets tilsynsstatistikk dokumenterer i tillegg at det foregår omfattende brudd også på dagens forskrift - noe som klart underbygger det store potensialet for sosial dumping i bransjen.

Allmenngjøringen av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter trådte i kraft 1. februar 2015. De forhold som lå til grunn for den opprinnelige begjæringen gjør seg fortsatt gjeldende. Dette gjelder både innslaget av utenlandsk arbeidskraft innen næringen og at mange av disse får – eller står i fare for å få - betydelig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det norske arbeidstakere mottar for tilsvarende arbeid.

Arbeidstilsynet har utarbeidet et notat som gjennomgår tilsyn med virksomhetenes etterlevelse av allmenngjøringen innen fiskeindustribedrifter. Notatet viser at det i perioden 2020 til april 2022 ble gjennomført 10 tilsyn. Det ble registrert brudd på reglene for lønn i 20 % av tilsynene.

Fafo har i notat 2022:07 utarbeidet en analyse av den lønsmessig fordeling innenfor allmenngjorte områder. Analysen er basert på SSBs sin lønnsstatistikk som ble samlet inn høsten 2020. Det fremgår der at det høsten 2020 var registrert 8.308 lønnsforhold innenfor prosess- og maskinoperatører, transportarbeidere og ufaglærte yrker, hvorav 2.303 av disse hadde Norge som fødeland. 72,3 % av de registrerte lønnsstakerne hadde dermed utenlandsk bakgrunn. Videre fremgår at andel arbeidstakerne som lønnes dårligere enn den laveste allmenngjorte satsen høsten 2020 (kr 183,70) er lik hva gjelder innenlandsk og utenlandsk arbeidskraft fra EU Øst (4 %), samtidig som andelen av utenlandsk arbeidskraft utenfor EØS ligger noe høyere (6 %). Langt større differanser mellom innenlandsk og utenlandsk arbeidskraft vil man se i forhold til arbeidstakere som hadde en timelønn fra kr 184 til kr 211 (minstesats+15%). Dette gjelder i særlig grad arbeidstakere som ikke er bosatt i Norge og blant nyankomne arbeidsinnvandrere (d-nummer).

NNN og Sjømat Norge er enige om behovet for en forlengelse av allmenngjøringsvedtaket. LO legger etter dette til grunn at det fortsatt vil være behov for allmenngjøring som et nødvendig tiltak for å oppnå likeverdige lønns- og arbeidsvilkår mellom innenlandsk og utenlandsk arbeidskraft innenfor næringen.

LO ber etter dette Tariffnemnda om å fatte vedtak overensstemmende med følgende:

Forskrift av 10.05.21 nr. 2072 om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter videreføres i ny forskrift med reviderte satser iht. Overenskomst for Fiskeindustribedrifter 2022-2024.

Høringsrunden

LOs begjæring om fortsatt delvis allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter ble sendt på høring den 1. juli 2022 med svarfrist 9. september 2022. Det ble mottatt følgende høringssvar med merknader:

Akademikerne støtter begjæringen av fortsatt allmenngjøring av tariffavtaler.

Arbeidstilsynet støtter begjæringen om fortsatt allmenngjøring for fiskeindustribedrifter.

LO hadde ingen merknader utover det som fremgår av begjæringen.

NHO avga høringsuttalelse på vegne av NHO med tilsluttede landsforeninger. NHO påpekte innledningsvis at de er opptatt av ordnede arbeidsforhold og at en allmenngjøring innen rammene av allmenngjøringsloven, herunder Norges EØS-rettslige forpliktelser, kan være et hensiktsmessig virkemiddel. NHO påpeker at allmenngjøringsloven stiller krav til dokumentasjon for at utenlandske arbeidstakere utfører arbeid på vilkår som er samlet sett dårligere enn gjeldende tariffavtale mv., jf. § 5. NHO fremhever at Tariffnemnda har en fakultativ adgang til å beslutte allmenngjøring, noe som innebærer at nemnda må vurdere behovet for allmenngjøring og forholdsmessigheten av det enkelte vedtak sett i forhold til den foreliggende dokumentasjonen.

For det tilfelle at Tariffnemnda kommer til at det er grunnlag for videreføring av allmenngjøringsforskriften, gir NHO og tilsluttede landsforeninger sin tilslutning til at satsene oppjusteres.

Til Arbeidstilsynets brev av 1. april 2022 hvor det er pekt på en del utfordringer knyttet til anvendelsen av forskriftene om delvis allmenngjøring av tariffavtalene ønsker NHO å minne om at Tariffnemndas praksis er basert på at det skal være – så langt det er mulig – samsvar mellom den allmenngjorte forskriften og den underliggende tariffavtalen. I de tilfeller hvor forskriftsteksten byr på tvil, vil den underliggende tariffavtalen være et viktig tolkningsmoment. Dersom den underliggende tariffavtalens ordlyd ikke gir svar, kan tariffpartene selvsagt kontaktes knyttet til praksis. Så vidt vites har NHO alltid svart på spørsmål om tolkning og praksis knyttet til allmenngjorte tariffavtaler, uavhengig av om det er Arbeidstilsynet eller andre som har spurt. Metodikken for tolkning av delvis allmenngjorte tariffavtaler har derfor visse særtrekk. Men at dette må være metoden for tolkning av allmenngjorte tariffavtaler følger etter NHOs oppfatning av selve reguleringsmetodikken. Det er tariffavtalen som er delvis allmenngjort. Etter NHOs oppfatning er det ingen god løsning at forskriftene skal stå på egne ben, som Arbeidstilsynet tar til orde for. En situasjon hvor tariffavtalen og den allmenngjorte tariffavtalen ikke har lik regulering, vil være et skritt mot å undergrave tariffavtalen som reguleringsverktøy. Til tross for håndhevingsutfordringene Arbeidstilsynet peker på – som det erkjennes at kan være reelle – er NHO ikke enig i en reguleringsmetodikk som gjør forskriftene autonome i forhold til forskriften.

Sjømat Norge er positive til videreføring av allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter. De er enige med LO i at uten allmenngjøring, er det en fare for at ansatte vil kunne få betydelig dårligere lønns- og arbeidsvilkår enn det som er vanlig innen bransjen. Sjømat Norges oppfatning er at allmenngjøringen har fungert godt og bidratt til mer like konkurransevilkår i næringen.

Sjømat Norge påpeker at det vil være gunstig å sørge for raskere iverksettelse av nye satser i forskriften. I dag er det et tidsmessig etterslep mellom tariffregulering og endring av satsene i forskriften på opptil ett år. Det er etter Sjømat Norges oppfatning uheldig med et slikt etterslep i oppdateringen av forskriften. I Hurdalsplattformen går regjeringen inn for å styrke allmenngjøringsordningen. Et tiltak i denne sammenheng kan være å legge til rette for raskere oppdatering av satsene i allmenngjøringsforskriften.

Spekter er prinsipielt uenig i omfanget av allmenngjøring som i dag brukes og den praksis som nå synes å være etablert, der tidligere allmenngjøringsvedtak nærmest automatisk videreføres uten en grundig ny vurdering av om det fortsatt er grunnlag for allmenngjøring for en ny tariffperiode. Spekter fremhever følgende:

«Allmenngjøring er et kraftig myndighetsinngrep og må derfor etter Spekters oppfatning kun brukes der det klart er dokumentert at lønns- og arbeidsvilkårene ligger vesentlig under det som må anses som sosialt akseptabelt i Norge. Dersom Tariffnemnda likevel finner å ville videreføre allmenngjøringen vil Spekter uttale at vi er skeptiske til at det allmenngjøres andre bestemmelser enn minstelønnsbestemmelser. Vi har ingen merknader til at minstelønnssetningene justeres i tråd med resultatet fra overenskomstrevisjonen 2022.»

Justis- og beredskapsdepartementet hadde ingen merknader til høringen.

Tariffnemndas vurderinger

Tariffnemnda finner ut fra en samlet vurdering av dokumentasjonen at vilkårene for allmenngjøring er til stede. Fortsatt allmenngjøring er et forholdsmessig tiltak for å bidra til at utenlandske arbeidstakere får lønnsvilkår som er likeverdige med det som norske arbeidstakere har, og for å motvirke det lønnspresset som følger av at det er mange utenlandske arbeidstakere i bransjen.

Tariffnemnda har lagt vekt på lønnsstatistikken fra SSB. Det er betydelige forskjeller mellom lønnsnivåene til de norske og utenlandske arbeidstakerne. Det er også en bransje med høyt innslag av både utsendte og innleide arbeidstakere fra utlandet som ikke inngår i statistikken. En stor andel av de utenlandske arbeidstakerne ligger i lønn rundt allmenngjøringsnivå og det er få som har lavere enn allmenngjort lønn. Det viser at forskriften har reell betydning, og at det er sannsynlig at lønningene vil falle dersom allmenngjøringen fjernes. Arbeidstilsynet har funnet betydelige avvik knyttet til allmenngjøringsregelverket. Tariffnemnda viser til at partene i bransjen støtter opp om fortsatt allmenngjøring av tariffavtalen.

Tariffnemnda gjør for øvrig ingen endringer i utformingen av forskriften.

Tariffnemndas vedtak

Med hjemmel i lov 4. juni 1993 nr. 58 om allmenngjøring av tariffavtaler mv. har Tariffnemnda truffet vedtak om videreføring av delvis allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter, og fastsatt ny forskrift.

Tariffnemndas vedtak innebærer at forskriften om delvis allmenngjøring av overenskomst for fiskeindustribedrifter videreføres med justerte lønnssetser.

Tariffnemnda

Terese Smith Ulseth
Steinar Holden
Giuditta Cordero-Moss
Andreas van den Heuvel
Kurt Weltzien

Protokollen er signert elektronisk

Forskrift om delvis allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter

Kap. I. Innledende bestemmelser

§ 1. Grunnlaget for allmenngjøring

Forskriften er fastsatt på grunnlag av Overenskomst for Fiskeindustribedrifter 2022–2024 mellom Næringslivets Hovedorganisasjon og Sjømat Norge på den ene side og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund på den annen side.

§ 2. Virkeområde og gjennomføringsansvar

Forskriften gjelder for fagarbeidere og produksjonsarbeidere med dertil hørende arbeidsoperasjoner, lagerarbeidere, transport, vakthold, rengjøring og kantine, håndverkere, reparatører, arbeidsledere, kontrollører, instruktører og kjølemaskinister/kuldemaskinister.

Med fagarbeider menes arbeidstaker med offentlig godkjent fag- eller svennebrev eller tilsvarende kompetanse som formelt kan likestilles med fag- eller svennebrev innenfor det fagfelt arbeidstaker utfører arbeid.

Forskriften gjelder ikke for lærlinger og personer på arbeidsmarkedstiltak.

Arbeidsgiver og den som i arbeidsgivers sted leder virksomhet som utfører arbeidsoppdrag som nevnt i første ledd skal sikre at bestemmelsene i forskriften gjennomføres.

Kap. II. Lønns- og arbeidsvilkår

§ 3. Lønnsbestemmelser

Arbeidstakere som utfører arbeid i henhold til § 2, skal minst ha en lønn per time på:

- a. kr 213,78 for fagarbeidere
- b. kr 199,78 for produksjonsarbeidere.

Arbeidstakere under 18 år som utfører arbeid i henhold til § 2, skal minst ha en lønn per time på 80 % av minstelønnssetningen i første ledd. Arbeidstakere over 17 år som har arbeidet 12 uker i bedriften skal lønnes i henhold til de lønnsgrupper deres arbeid hører inn under. Skoleungdom beholder opparbeidet lønnsansiennitet fra det ene året til det neste i samme bransje. Lønnsansiennitet opparbeidet som unge arbeidstakere gjelder også ved oppnåelse av voksen alder 18 år.

På arbeidsplasser med skiftarbeid skal det betales et tillegg til timesatsen i første ledd på:

- a. *Toskiftsarbeid*

20 % av minstelønnssetningen i § 3 første ledd.

b. *Treskiftsarbeid*

25 % av minstelønnsatsen i § 3 første ledd.

Ytelser som betales som refusjon av utgifter som faktisk er påløpt på grunn av utsendingen, for eksempel reiseutgifter, kost og losji, skal ikke regnes som lønn etter forskriften.

§ 4. *Regulering av lønn i forskriftens virketid*

Tariffnemnda kan endre satsene i § 3 som følge av tariffrevisjoner.

Kap. III. *Fravikelighet m.m.*

§ 5. *Fravikelighet*

Forskriften kommer ikke til anvendelse dersom arbeidstaker samlet sett er omfattet av gunstigere lønns- og arbeidsvilkår i henhold til avtale eller etter det lands rett som ellers gjelder for arbeidsforholdet.

Kap. IV. *Ikrafttreden m.m.*

§ 6. *Ikrafttreden og opphør*

Forskriften trer i kraft 15. desember 2022.

Forskriften gjelder inntil Tariffnemnda treffer nytt vedtak. Forskriften opphører likevel å gjelde dersom partene i tariffavtalen ikke har krevet nytt vedtak innen en måned etter at tariffavtalen er avløst av en ny avtale, jf. allmenngjøringsloven § 7.

Forskrift 10. mai 2021 nr. 2072 om allmenngjøring av tariffavtale for fiskeindustribedrifter oppheves samtidig med ikrafttredelse av denne forskrift.